

1956

SAUSIS

NR. 1

1956 SAUSIS Nr. 1

Redaguoja:

Stepas Zobarskas

Administruoja:

Nekalto Prasidėjimo Seserys

Leidžia:

Lietuvių Kultūros Institutas

Prenumerata:

Metams: Amerikoje \$3.00, kitur — \$3.50. Atskiras numeris 30 centų.

Raštus siųsti ir turinio reikalu rašyti:

Stepas Zobarskis, 85-42 91 Street, Woodhaven 21, N. Y.

Pinigus, užsakymus ir adresų pakeitimus siųsti:

EGLUTĖ, Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn.

ŠIAME NUMERYJE:

1. Petras Babickas, ESU	1
2. Jurgis Jankus, KAIP AŠ JIEŠKOJAU JŪROS	2
3. V. Jonikas, KARALIAUS MINDAUGO JAUNYSTĖ	5
4. Kazys Binkis, KIŠKIŲ SUKILIMAS	9
5. Sonė Tomarienė, DETROITO BURTAI	15
6. V. Čiziūnas, VYTAUTAS — LIETUVOS VALDOVAS	18
7. Nelė Mazalaitė, LEDINIS ŽIRGELIS	21
8. NUSIŠYPSOK	27
9. Lietuvių pasaka, ŽVIRBLIO IR VILKO BIČIULYSTĖ	28
10. V. Jonikas, LIETUVIŠKOS PAVARDĖS	30
11. MİSLĖS	31
12. ATISISVEIKINANT SU PR. NAUJOKAIČIU	32
13. Knygų lentyna: LIETUVOS PAJŪRIO PADAVIMAI ir KNYGNESIŲ PĖDSAKAIS	Viršelio 3 psl.

EGLUTĖ — THE LITTLE FIR. Magazine for children. Published monthly, except during July and August, by the Lithuanian Cultural Institute. Office of Publication, Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn. Editor: Stepas Zobarskas, Woodhaven 21, N. Y. January, 1956, Vol. 7, No. 1. Subscription: \$3.00 yearly. Outside U.S.A.—\$3.50 yearly. Single Copy 30¢. Entered as second-class matter at the post office in Putnam, Conn.

N. Pr. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn

ESU...

PETRAS BABICKAS

*Esu nuo Baltijos krantų,
Sūnus Jūratės ir Kastyčio,
Karys eilinis Balto Vyčio,
Taip pat kaip tu.*

*Esu iš piliakalnių žemės,
Lūšnelių, rūmų sugriautų,
Esu artojas, nūn — bežemis,
Taip pat kaip tu.*

*Tauta kalėjiman padėta
Už Dievą, laisvę ir namus...
Žiūrėk! Štai rytas pažadėtas
Jau aušta mums!*

*Per amžius liksime kaip buvę
Prie savo Baltijos krantų,
Neveltui esame lietuviai
Ir aš ir tu!*

Toronto, 48. II. 16

Aš įlipau į patį viršų ir pamačiau...

KAIP AŠ JIEŠKOJAU JŪROS

JURGIS JANKUS

Negalėčiau net pasakyti, kiek man buvo metų. Tik žinau, kad tais metais nuskendo Titanikas. Visi šnekėjo apie šimtus prigėrusių žmonių ir apie neišmatuotą marių didumą. Dėdė iš Amerikos net laikraštį gavo su didžiuliu skęstančiu laivu, daugybe sukirbusių žmonių ir balta balta moterim, lipančia virvėmis augštin. Apie jūros mares buvau girdėjęs iš pasakų, bet taip arti jūros niekada nebuvo pajutęs, kaip iš to paveikslo. Būdavo, einu per lauką ir juntų, kaip jūra verčiasi kalnais, kaip vanduo kamuoliais sukasi, o ledai dideli dideli, kaip trobos, kaip svirnai, kaip klojimai — tik plaukia, tik eina.

Gyvenom labai sausoje apylinkėje. Didesnio vandens už kaimo linmarkas man nebuvo tekę matyti, o vanduo traukė. Klausinėjau visų, kaip ta jūra iš tikrųjų atrodo, bet niekas jos nebuvo matęs.

Apie Titaniko nuskendimą sužinojau greičiausiai vasarą, o dabar buvo ruduo, ir mes rugienose ganėm žąsis. Smagus buvo darbas. Reikėjo tik žiūrėti, kad žąsys nenuplasnotų į kieno želmenis, o visą kitą laiką galima buvo kasti krosnis, kepti bulves, laidyti akmenukus, sekti pasakas.

Atsitiko, kad vienas iš mūsų susirgo ir jo pavaduoti atėjo gerkai vyresnis brolis Bronius. Jis jau arė, net vasarojų mėgino pjauti ir labai, labai daug visko žinojo. Aš pagal savo amžių irgi daugiau žinojau už kitus ir mudu susiginčijom dėl bičių karalienės: ar ji pati lekia, ar bitės ją nešė iš avilio neša. Kai Bronius pasakė, kad jis pats savo akimis matė, kaip bitės susikibusios ją nešė, aš atsikirtau:

- O kaip Titanikas skendo tai tu ir nematei.
- Mačiau, — labai ramiai ir tvirtai atrėmė Bronius.
- Iš laikraščio, — numojau.
- Ne iš laikraščio, bet tikrai mačiau.

Ir jis pradėjo pasakoti, koks ledas buvo didelis, didelis, didesnis už bažnyčią, kaip jis greitai ėjo, kaip laivas norėjo pabėgti, kaip ledas pasivijo, kaip kirto, kaip pramušė laivą. Jis taip tikrai viską matė, kad net žinojo, kaip pats kapitonas buvo išsigandęs, kaip vienas jo ūsas buvo ramus, o kitas drebėjo. Visi klausėm kvapą užėmę, kaip tenai buvo baisu.

— Tai kaip tu matei? — visiškai jau kukliai paklausiau, kai jis pabaigė.

— Labai paprastai: iš Sruogės malūno sparno. Nuvežėm žirnius malti. Bet Sruogė girtas kalė, ir malūnas buvo gerai sustabdytas: vienas sparnas tiesiai žemyn, kitas augstyn. Aš įlipau į patį viršų ir pamačiau. Kai pamačiau, kas darosi, išlipęs nubėgau ant marių kranto pažiūrėti. Daug žmonių susirinko. Bet ką tu padarysi. Jūra ne kūdra, nebrisi. Nuo kranto tuoj kristum stačiai, kaip į šulinį.

Tada aš nebetekau ramybės. Kur einu, vis akys atkreiptos į Sruogės malūną. O malūnas toli ant kalnelio vis sukasi, skėtriojasi, sparnais debesis gaudo. Į vakarą vėjas aprimo ir malūnas sustojo tiesiai sparnu į viršų.

Prieš saulę visas laukas žibėjo voratinkliais, kaip palietu sidabru. "Rytoj bus gražu", sakėm.

O jeigu bus gražu, tai ir malūnas nesisuks, o stovės, kaip dabar sustojęs, — galvojau.

Ilgai taikščiaus, kol prisitaikščiau prie Broniaus vieno.

— Paganyk rytoj už mane, — pasakiau.

— O kur tu eisi?

— Eisiu pas tetą.

— O ką duosi, kad paganyčiau?

Aš nežinojau, ką galėčiau duoti. Rankoj turėjau armonikėlę.

Bronius pažiūrėjo į ją. Jis mokėjo groti, ir dieną kelis sykius buvo pasiskolinęs.

— Atiduok armonikėlę, galėsi eiti, — pasakė.

Armonikėlės man labai buvo gaila.

— Gerai, rytoj galėsi pasigroti. Tik nesugadink, — pasakiau.

— Ne, visiškai atiduok. Ar nori, kad veltui per dieną tavo žąsis varinėčiau? Tik už pasigrojimą?

Aš vėl pažiūrėjau į malūną.

— Gerai, — pasakiau. — Bet rytoj rytą, kai atvarysiu žąsis.

Bronius sutiko.

Ir tą naktį aš nebemiegojau. Akyse stovėjo jūra ir jūra, pilna lai-

vų, ir didžiuliai, kaip baltos bažnyčios ledo kalnai plaukiojo tarp lai-
vų ir taikstėsi kurį nors paskandinti.

Apie vidurnaktį vėjas pradėjo klebenti langines. Tyliai atsikė-
liau ir priselinau prie lango. Klevo šakos judėjo, ir jeigu rytoj bus
taip, kaip dabar, malūnas tikrai suksis.

— Kas pasidarė? — paklausė mama.

— Pasigirdo, kad po kiemą kažin kas vaikščioja, — pasiteisinau.

— Eik, eik. Vėjas už langinių lenda, turbūt, bus lietaus.

Pasidarė dar negeriau. Jeigu bus lietaus, neisiu. Negalėsiu eiti.

Atsiguliau, bet nežinau, ar buvau bent valandėlei sumerkęs akis.

Rytą nelijo, tik tirštas tirštas rūkas gulė ligi pat žemės. Ir pus-
rytį pavalgėm, o rūkas vis nekilo. Įsikišau paslapčia gerą duonos rie-
kę kišenėn ir mamytės paprašiau sviesto.

— Šiandien pietų nepareisiu, — pasakiau. — Bulves kepsim.
Gal ir bulvinės košės virsim. Bronius žadėjo atsinešti puodą.

— Tai spirgų irgi įsidėk, — patarė tėtis.

Mama ir įdėjo vieną stiklinaitę sviesto, valgyti su keptom bulvėm,
kitą stiklinaitę spirgų, kad būtų ko košėn dėti.

Išsivariau gagenančias žąsis, jų gagenimui armonikėle pritarda-
mas. Pūčiau, kiek plaučiai nešė, nes vakare jos nebebus. Reikės pasi-
sakyti, kad pamečiau, ir laukti, kol tėtis žąsis parduos ir kitą nupirks.
Gal net geresnę, raminaus.

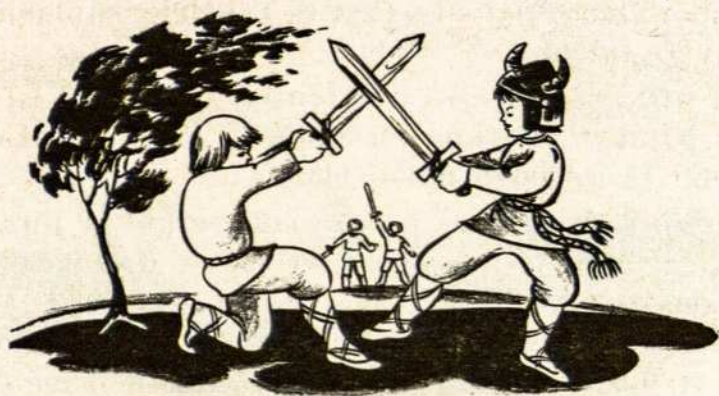
Toliau viskas ėjo greitai.

Vidury rugienų ties takais prisišvilpiau Bronių, atidaviau jam
žąsis, atidaviau armonikėlę, o pats taku dingau į rūką. Buvo gera. Iš
vakaro galvojau, kad reikės sukti didelį ratą pamiškėmis, o dabar
galėjau eiti tiesiai.

Galiuką paėjęs takais, pasukau į šoną. Nenorėjau, kad kas susi-
tiktų ir paklaustų, kur einu. Savo kaimo laukuose paklysti nebijoju.
Greitai ir rūkas pradėjo kilti augštin. Pradėjau matyti tolumoj dunk-
sančius medžius ir trobas. Ligi malūno buvo geras galas, gal trys kilo-
metrai, ir jame niekada nebuvo buvęs. Kituose malūnuose buvau,
bet Sruogės — ne. Tėvas čia mažai kada teveždavo malti, ir aš pra-
dėjau abejoti, ar leis man nepažįstamam į sparną įlipti. Bet vistiek
ėjau su viltim, gal pasiseks įlipti nepastebėtam. Supratau, kad pirma
reikėtų pamatyti, kur jis yra, o paskum eiti. Taip, kaip Bronius.

Rūkas vis labiau sklaidėsi, ir aš jau galėjau matyti krūmų kam-
pą. Ties juo buvo mūsų kaimo riba, ir toliau galėjau traukti drąsiai:
pažįstamų sutikti pavojaus nebebuvo.

Iš už krūmų papūtė vėjas ir rūką pradėjo draskyti ilgais dryks-
niais. Vietomis ėmė rodytis mėlynas dangus. Dar paėjau kemsotos
pievos pakraščiais, ir iš rūko išlindo malūnas. Vienas jo sparnas sto-
vėjo tiesiai į viršų, kiti du išsiskėtę į šonus, kaip nustebusio žmogaus

Vyrai mano dvaro, ruoškitės į karą!

KARALIAUS MINDAUGO JAUNYSTĖ

V. JONIKAS

*Žalios vinkšnos ūžia
Prie pilies sugūžę, —
Kieme žaidžia Mindaugiukas
Su karių berniukais.*

*Vyrai mano dvaro,
Ruoškitės į karą, —
Ei, vykdyti mano valią,
Būsiu aš karalius!*

*Mintautai, prie Pskovo
Vesk pulkus į kovą —
Negailėti pikto gudo,
Malti jį kaip grūdą!*

*Rimgaudai, į Rygą,
Priešų ten pridugo —
Išvanoti vokietuką,
Kad jam būtų striuka!*

*Pats per šimtą mylių
Josiu į Papilę —
Krėsiu, pasalas suruošęs,
Kryžieviokams košės!*

*Plačios mūsų žemės
Į jūružę remias, —
Dar platesnės vado mintys
Turi jas apginti!*

*Kaip jaunutis tarė,
Taip užaugęs darė —
Gavo Mindaugas karūną,
Tapdamas galiūnu.*

rankos, ketvirtojo nebuvo matyti, gal buvo už malūno, bet jo galas turėjo būti visiškai netoli žemės, jeigu Bronius galėjo įlipti.

Skubėjau.

Reikėjo dar gerą galą eiti papieviais, o paskum gal per dirvas ar kaip nors kitaip rasti taką prie malūno.

Pieva pasibaigė. Toliau tęsėsi rugienos, o į tą pusę, kur buvo malūnas, žaliavo rugiai. Ėjau pakraščiu dairydamasis, kur galėčiau

rasti ežutę, kai malūno sparnai palengva sujudėjo, sujudėjo ir vatakšt! vatakšt! pradėjo suktis.

Stovėjau padirvy, žiūrėjau į malūną ir nežinojau, ką daryti. Kas dabar galėjo pasakyti, kurioje pusėj jūra? Paėjau avižiene. Užėjau augštesnę vietą. Iš jos buvo toliau matyti.

Kairėj buvo miškas, ir aš pagalvojau: vargu, ar jūra galėtų būti miške. Tiesiai priešais toli, toli stypsojo miestelio bažnyčios bokštai. Sprendžiau, kad jūra negali būti ir miestely. Dešinėj buvo kaimas, o už jo toli, toli vėl miškas. Kažinkaip ir mano galvai buvo aišku, kad per to miško viršūnes ir iš malūno sparno nieko nepamatysi. Tik tarp to miško ir miestelio buvo visiškai kiaura. Galėjai žiūrėti tolyn, kiek norėjai, nieko nebuvo matyti. Turėjo ten būti dideli vandenys. Dar valandėlę pastoviniavau, paabejojau, paskum patraukiau tiesiai per laukus, rūpestingai aplenkdamas sodybas, piemenis ir dirbančius laukuose žmones. Nenorėjau, kad kas sutiktų ir paklaustų, kur einu.

Miestelis pasiliko kairėj, miškai — toli užpakaly, o priešais tebuvo vieni laukai. Pradėjau pavargti, bet galo vis nesimatė. Ėmiau abejoti, ar gali būti toje pusėj jūra. Bronius nesakė, kad būtų taip ilgai ejęs.

Visiškai netikėtai priešais sublizgėjo vanduo. Paėjau toliau, vandens pasirodė daugiau. Dar keli žingsniai, ir prieš akis atsivėrė lanka su vandeniu. Tekinas pribėgau artyn. Vanduo buvo ir didelis ir gilus. Tekėjo srove į kairę pusę. Ir dugno nesimatė, ir nuo kranto stačiai gilų, kaip šulinį. Žiūrėjau, žiūrėjau į vandenį ir pajutau, kad galva svaigsta. Pasitraukiau toliau ir ėmiau eit į vieną galą, dairydamasis, ar nepamatysiu kur nuskendusio Titaniko ar kito mažesnio kokio laivo.

Galą paėjęs, radau krūvą medžių. Atsisėdau ir pajutau, kad esu išalkęs. Išsiėmiau duonos, užsidėjau storai spirgų ir valgiau. Pamėginau sviesto, bet vėl sugrižau prie spirgų. Spirgai skanesni.

Buvau patenkintas. Kiekvienam galėsiu pasakyti, kad savo akimis mačiau jūrą, ir dar pridėsiu, kad jūra, tai daiktas vertas kiekvienam pamatyti. Aš tik dar norėjau pamatyti laivelį. Tikrą laivelį, vandeny plūduriuojantį, virve už gluosnio pririštą. Man jis atrodė labai didelis, visiškai toks, kuriais žmonės iš Titaniko gelbėjosi.

Atsivėrė lanka su vandeniu.

O laivelis lēkē ir lēkē.

Ilgai žiūrinėjau laiveli iš tolo, paskum, atsigulęs ant kranto, paliečiau rankom, po to, medin įsikibęs, įkėliau kojas. Laivelis susiūbavo, susiūbavo ir vėl nurimo. Ėmė nežmoniškas noras atsisėsti ant dugno ir pasėdėti. Bet bijojau.

Išlipau ant kranto ir vėl mėginau, išlipau ir vėl mėginau, vis gluosnį apsikabinęs ir virvės iš rankų nepaleisdamas. Ir tik iš ketvirto ar penkto karto išdrįsau atsisėsti ant dugno, tik tą sykį virvė nuo gluosnio atsileido ir laivelis galu atsisuko tolyn nuo kranto. Įsikibau abiem rankom į laivelio šonus ir stūmiau atgal, bet laivelis dar labiau pasisuko, ir pamačiau, kad tarp kranto ir manęs nebeperšokamas gilaus gilaus vandens tarpas.

Nešaukiau. Toks jau buvo mano būdas: atsitinka kas, būdavo, tyliu ir kenčiu vienas. Net pirštą įsipjovęs, ar nosį susimušęs neverkdavau ir niekam nerodydavau. Kažin kaip jutau, kad svetimo skausmo vistiek niekas nesupras. Nešaukiau ir dabar, tik laikiaus abiem rankom tvirtai įsikibęs į laivelio kraštus ir laukiau, kada priplauks kur prie kranto. O laivelis lėkė ir lėkė, pasivingiuodamas, nuo vieno kranto į kitą, bet niekada visiškai arti prie kranto nepribėgdamas.

Saulė leidosi. Pakrantėse stovėjo sodybų, bet nieko nebuvo prie pat upės. Temstant priplaukiau miestelį. Tą patį, kur buvau matęs iš tolo. Trobose visur žibėjo šviesos. Nuo jų ir vandeny atsimušę žiburiai. Praplaukiau ir tiltą. Pradėjau bijoti, kad kas nesustabdytų ir nepaklaustų, iš kur tas laivelis. Žinojau, kad būtų labai negerai. Kas patikės, kad aš laivelio nepavogiau.

Už tilto abu krantai buvo žemi, apaugę karklais. Norėjau kaip nors priplaukti krantą, įsikibti į karklus ir išlipti, o laivelis tegu sau daro, ką nori.

Žinojau, kad žąsys jau namie, ir kad Bronius pasakė, jog aš išėjau pas tetą. Darėsi šalta, bet širdy atsiradęs kirminas buvo baisėnis ir už šaltį.

Abiem rankom įsikibau į laivelio šonus ir sukau, stūmiau prie kranto, bet laivelis mano stūmimo visiškai neklausė.

Sutemo. Krantuose kur-ne-kur žibėjo žiburiai, lojo šunės. Vanduo buvo juodas juodas ir atrodė toks gilus, kad baimė ėmė ir pažiūrėti. O jeigu ledo kalnas atplauktų iš priešakio! Kad ir nedidelis... Pradėjau verkti.

Vanduo darėsi platesnis. Krantaiėjo tolyn. Prieky girdėjosi ūžimas ir kurtus dundėjimas. Patamsy nieko nesimatė, bet turėjo būti arba laivas arba ledo kalnai.

Vėl iš visų jėgų įkibau į laivelį ir stūmiau į krantą, bet tas palengva, palengva traukė tolyn į platų vandenį. Aš net negalėjau pasakyti, ar traukė, tik mačiau, kad vanduoėjo platyn, platyn. Šniokštimas ir dundėjimas stiprėjo. Po gero laiko pamačiau juodą, augštą daiktą, kuris dundėjo irėjo artyn, didelis, sunkus, kaip Titanikas. Ir aš pradėjau šaukti. Visa gerkle. Iš visų jėgų.

— Kas ten? — po valandėlės šaukimo išgirdau storą, stiprų vyro balsą.

Aš vėl šaukiau.

— Ei, ką ten darai? Suk į krantą. Čia į ratą įtrauks.

Sukau abiem rankom į laivelio šoną įkibęs ir nenustojau šaukęs.

— Ei, uždaryk užtvanką. Čia kažin kas lenda, — šaukė tas pats vyras.

Sugirgždėjo, sugirgždėjo ir dundėjimas nutilo.

Atsirado daugiau vyrų ir klausė, kas man yra, bet aš nebeturėjau ką pasakyti. Tada prisiyrė laivelis.

— Kad gi čia vienas vaikišcias ir be irklų, — sušuko kitiems, ir dvi stiprios rankos įkėlė mane į savo laivelį.

Po valandėlės buvau dideliame vandens malūne. Mane pasodino ant maišų ir pradėjo klausinėti, kas aš, iš kur ir kaip patekau į Šušvę.

Kas ir iš kur — pasakiau, bet į klausimus, kaip patekau į Šušvę — tylėjau.

Žinojau, kad Šušvė yra ne jūra, bet upė, kad joje prigeria žmonių, kad pavasarį baisiai ledus neša, bet aš nežinojau, kad ji toj pusėj ir dar taip arti.

Kitą dieną mane parvežė namo, bet ir namie nieko nepasakiau, nors ir klausė ir net bausti žadėjo. Tylėjau ir gana. Tada Bronius pasijuokė, kad man atsibodę žąsis ganyti, ir aš panoręs pabėgti Amerikon. Visi iš to juokėsi ir visaip spėliojo, bet nė vienam neatėjo į galvą, kad aš tik jūros jieskojau.

KIŠKIŲ SUKILIMAS

KAZYS BINKIS

1. PILKIS ILGAAUSIS

Pilkis Ilgaausis
Klausės, klausės, klausės...
Kažkas — “pokšt”!
Jis — kad šoks
Ir į mišką lapatai.
Paskui šunes: “ai — ai — ai!”
Per laukus, pakrūme
Nušvilpė, nudūmė:

Keberiokt per pylimą,
Kabaldai per griovį
Ir į miško gilumą
Movė ir numovė.
Pilkio Ilgaausio
Ten nebesugausi...
Šunes baisiai skalija:
Nes pavyt negali jie.

2. ŠAULYS IR SKALIKAI

Kyla rūkas pabaly,
Šunes skalija toli,
O šaulys palaukė
Ilgaausio laukia.
Stovi, dairo į šalis,
Ar kur kiškis neišlįs.
Kai išlįs tik kiškis,
Jis jį tuoj nupyškis...

Bet ramu čia tarp kelmų,
Nėr nei kiškio, nei šunų;
Varosi į šalį jie
Ir tyliau vis skalija...
Šaulį krečia drebulys,
Pyksta, barasi šaulys:
“Tas prašautas kiauraodis,
Man šunis visai užjodys...”

3. KIŠKIO GYVENIMAS

Pilkis Ilgaausis
Tyliame raistelyje
Pasislėpęs klausės,
Kaip skalikai skalija.
Skalija aplink skalikai,
Aidi miškas nuo garsų,
Ir šaulys kažin kur tyko...
Oi, baisu, baisu, baisu...

Ar lapelis sušlamės,
Ar šakelė subraškės, —
Pilkis krūpčioja tomėl,
Arba šoks, ir dumia vėl.
Nuo bėgimo skauda kojas,
Nes visur, visur pavojus.
Jau nebeįmanomas
Darosi gyvenimas.

4. ŠAULYS KREIVARANKIS

Ai, šauly, šauly, šauly,
Tu pataikyt negali...
Kreivarankis tu, brolel, —
Šauni, šauni — vis pro šal.
Štai, skalikai grįžta:
Vienas neša vištą,
Tempia menką naštą,
Vanago nupeštą.

Kitas išsižiojęs
Vos tik velka kojas.
Pilkio Ilgaausio
Tu nebenušausi, —
Tavo mylimi skalikai
Jį miške kažkur paliko.
Grįžk namo, medžiotojau,
Turbūt, nusibodo jau...

5. KIŠKIŲ ŠEIMYNĖLĖ

Kai ateina mėnesiena,
Kai aplinkui tyluma,
Kai šviesiau miške, kaip dieną,—
Džiaugias kiškis su šeima.
Miško protegės pievelėj,
Tarp eglaičių ir kelmų
Žaidžia šiumečiai kiškeliai,
Džiaugias, kad aplink ramu.
Tai už kupsto kur prigulę,
Slapstos, dangstos nuo kitų,
Tai vėl striuokt—ir virsta kūlio,
Tai vėl leidžias bėgt ratu...
O čia pat ir seniai tupi.

Niekas naktį jiems nerūpi:
Nėr čia šaulio nei skalikų,
Tik mėnulis vienas liko...

6. KIŠKIENĖS RŪPESTIS

Sako Pilkis: “Bus gerai,
Žiūr, kaip rato mina...
Nepražūsime tikrai
Su tokia šeimyna.
Ir Šlubiukas pasitaisė,
Su kitais šėliojas.
Jam stirnienė kulką baisią
Išlupė iš kojos.”
Pilkis linksmas kraipo ūsą,

O kiškienė atsiduso:
“Tik vis gaila man Žvairiuko,
Kurs iš žirnių nepaspruko,
Žmonės jį pagavo,
Nunešė kaip savo...
Toks vikrus ir linksmas buvo,
Bet užsnūdo — ir pakliuvo...”
Pilkė vis kankinasi
Sūnų prisiminusi.

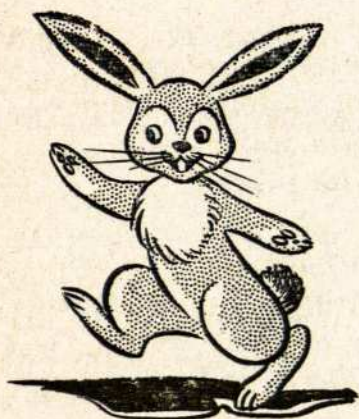
7. O ŽVAIRIUKAS PAS VYTUKĄ

O Žvairiukas pas Vytuką
Didelis išaugo.
Ir mylėjo jį Vytukas,
Tartum savo draugą.

Ir kopūstlapių, ir morkų,
Ir vandens, ir pieno,
Ir kitų skanių dalykų
Duodavo kasdieną.
Jam skaitydavo Vytukas
Pasakas gražiausias.
Domiai klausės jo Žvairiukas, —
Tartum koks namiškis, —
Ir išaugo išmintingas
Ir protingas kiškis.

8. LAISVĒN

*O kai vasara praējo,
Kai orai atšalo,*

*Jā Vytukas palydējo
[pat lauko galā.
“Na, dabar gyvenk sau laisvēj.
Grižki pas savuosius,
Tik negraužk man obelaičių,
Alksnius graužk ir uosius.
Saugokis vilkų ir lapių,
Ir piktų skalikų,
O labiausiai senio šaulio,
Kurs pakrūmēj tyko...”
Taip Vytukas palydējo
Savo draugą kiškį.
Ir Žvairukas nuskubėjo
Jieškoti saviškių.*

9. DŽIAUGIAS VISAS MIŠKAS

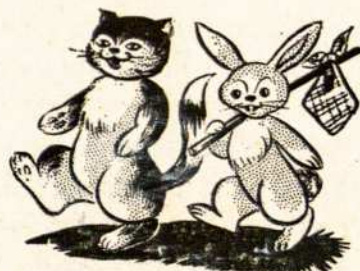
*Oi, kaip džiaugēs Ilgaausiai
Ir Ilgausiukai,
Susilaukę sveiko drūto
Dingusio Žvairiuko.
Ėmė rinktis tuoj žvėreliai,
Gyvulėliai ir paukšteliai,
Ir kiekvienas neša
Dovanėlę gražią.
Gervė atnešė uogychių
Iš šiltų kraštų,
Voverytė seserytė —*

*Maišą riešutų.
Lapė smuką dovanuoja,
Lokys — vargonėlius,
O laputė — krikštamočia
Šiltus kailinėlius.
O kas ten dar braška?
Vilkas veža mešką, —
Vilkas, veža, šernas stuma,
O ratukuos sėdi kūma,
Sėdi bukanosė
Su midučio bosu.*

10. KIŠKIŲ GEGUŽINĖ

*Oi, kokia linksmybė kilo!
Suaidėjo visas šilas...
Senajam pušyne
Kiškių gegužinė.
Vienas groja, kitas šoka:
Šoka stirna su kiškioku,
Šoka stirna su meška,
Ir ežiukas vargdieniukas
Irgi bando šokt kažką.
Žylė cypia, šarka gieda,
Šoka strazdas su pelėda,
O strazdienė nususukus
Leipsta iš pavydo...*

*Tik žvirbliukas vargdieniukas
Siurbia vienas midų.
Šoka paukščiai, šoka žvėrys,
Šoka ir kiškeliai,
Tik žvirbliukas pasigėręs
Šokti nebegali.*

11. ŽVĖRELIŲ DAINELĖ

*Ir žvėreliai ir paukšteliai,
Susibūrę į ratelį,
Traukia, kiek kas gali,
Šitokią dainelę.*

*Tu, kiškeli—puikorėli,
Kur padėjai kepurėlę?
Oi, liūlia stok, broleli,
Oi, liūlia į ratelį.*

*Tu lapyte—puikorėle,
Kas tau kailinius suvėlė?
Oi, liūlia stok, sesele,
Oi, liūlia į ratelį.*

*Tu, šarkute—vargdienėle,
Kam kraipai taip uodegėlę?
Oi, liūlia stok, sesele,
Oi, liūlia į ratelį.*

*Tu, žvirbleli mylimiausias,
Ko tu stovi apsiblausęs?
Oi, liūlia stok, broleli,
Oi, liūlia į ratelį.*

12. MEDŽIOKLĖ

*Bet kas ten piktai sugriovė?
Triukšmas girioj kyla.
Tai medžioklė! Tai varovai
Daužosi po šilą!*

*Pokši, taukši, klykia, šaukia,
Varo žvėris į palaukę:*

*Tolia, tolia, toi ,toi,
Tolia kiškį, tolia lapę,
Tolia antį plačiasnapę,
Tolia, tolia, toi, toi.
Tolia, tolia, toi, toi,
Bėkit, žvėrys, į palaukę,
Ten medžiotojai jūs laukia.
Tolia, tolia, toi, toi.*

13. VARGAS ŽVĖRELIAMS

*Žvėrys žaisti, šokti metė
Ir ausis visi pastatė:
— Oi, broleliai, kas ten šaukia?
— Bėkim, sprukim į palaukę!
— Girdit? Ten kažkas iššovė?
Dreba stirna, vos pastovi.
Šernas dantimis kalena,
Ir meška iš baimės stena.
Briedis vietoj kojom mina,
Lapė žiūri į karklyną,*

*Voverytė seserytė
Jau pušaitės viršūnytėj.
Net ežiukas vargdienėlis
Rausiasi į samanėles.
Kiškiai striuoksi tarp kelmų.
— Oi, broleliai, neramu.
Prie vilkų arčiau pripuolęs,
Šnibžda lapinas drąsuolis:
— “Tai šauliai per girią traukia,
Sprukim, vyrai, į palaukę...”*

14. ŽVAIRYS — KARYS

Bet mūsų Žvairiukas,
Šakos įsitvėręs,
Sušuko galingu balsu:
— Stokite, žvėrys!
Nebūkit bailiai!
Ar maža mūs brolių
Išžudė šauliai?
Tai vis dėl bailumo,
Dėl mūsų kvailumo.
Jūs ruošiatės bėgti į palaukę,—
O ten mūs medžiotojai laukia.

Jie laukia ir tyko,
kol kiškis bails,
Apkvaišęs nuo triukšmo
iš krūmų išlįs.
Jūs girdite — eina varovai, —
Tad ruoškimės kovai!
Prie ginklo, žvėreliai,
Visi, kas kuo gali!
Kas lazda, kas kuoka,
Kas medį išrovęs
Pulkim varovus!

15. KAUTYNĖS

Žvėrys, išgirdę Žvairiuko žodžius,
Rauna ir lenkia, ir laužo medžius,
Kas akmenį griebia, kas kuoka, kas kerą,
Kas lanką sau lenkia, kas jietį sau daro.
Kovot pasiryžęs kiekvienas ginkluojas,
Nes slenka iš girios žvėreliams pavojus.

Vis artyn, artyn, artyn.
Triukšmas girdis vis garsyn.
Štai jau šmėksi pro tankynę
Klykiančių rėksnių grandinė.

Meška, sausą uosį išrovus,
Puola pirmoji varovus.
Vilkai, susispietę į suglaustą gaują,
Kaip narsūs kariai, taisyklingai kariauja.
Briedžiai, aštriuosius ragus panarinę,
Puolė durtuvais grandinę.

*Puola ir kiškiai, ir lapės, ir stirnos,
O mūsų Žvairiukas kaujasi pirmas.
Net ir voveraitė jau stojo kovon, —
Ji svaiddo gurgutėm ir taiko galvon.*

16. PERGALĖ

*Lūžta kuokai, lazdos traška,
Zvimbia akmenys pro nosį.
Ten šaulys užpuolė mešką:
— Oi, aš tau nedovanosiu!
Taikosi šaulys: jau šaus!
Bet Žvairiukas kakton kaukš!
Ir šaulys buldinkš į griovį.
Dar varovui kuoku movė,
Ir sudiev, narsus varove!
Priešas ima traukti jau.
Žvėrys spaudžia dar labiau.*

*Šauliai ir varovai ir rėkia ir šaukia,
Ir bėga visi į palaukę,
Jie šoka per pylimą, virsta per griovį.
Vai judrūs, vai spartūs tie mūsų varovai.
Galvotrūkčiais kuria visi į namus
Ir šaukia: “Oi, gelbėkit, gelbėkit mus!”*

17. MIŠKO GYVENTOJAI TVARKOS

*Vėl renkasi žvėrys narsieji
Šaulius atkakliai nugalėję,
Išvaikę varovus visus iš medžioklės,
Išstūmę iš girios siaubingus vaiduoklius...
Ir džiaugias paukšteliai, ir varnos, ir šarkos,
Kad girios gyventojai tvarkos.
Džiaugias laputė ir stirna našlaitė,
Džiaugias pušaitėj maža voveraitė,
Džiaugias ežiukas, spygliukais apaugęs,
Džiaugias žiogeliai ir skruzdėlės džiaugias...
Šaukia valio ir kiškeliai.
Ant rankų Žvairiuką jie kelia:
— Valio mūs Žvairiukas!
Valio karžygys!
Medžioti mus girioj
Nieks nebedrįs.*

DETROITO BURTAI

Ne senų senovėje, bet 1955-ųjų metų pirmąjį gruodžio šeštadienį, kai migla miglojo, lietus krapnojo, šaltis nosis raudonai gnybčiojo, atvažiavo, atbildėjo pusė šimtinės jaunų svetelių iš didelio, garsaus miesto Detroito, iš Mičigano žemės, į dar didesnį miestą Čikagą, pastatytą ne ant vištos kojelės, ne ant gaidžio snapelio, bet ant mėlynojo Mičigano kranto.

Suvažiavo jaunieji svetukai, Detroito skautukės ir skautukai, Čikagos skautų ir skaučių užkviesti, užprašyti, ir sustojo garsioje Bričporto apylinkėje, kur gatvėse visi lietuviškai šneka, kur krautuvėse lietuviai lietuviškas prekes lietuviams pirkėjams perša, lietuviškas knygas šalia lietuviškų gintarų išdėlioję rodo.

Sustojo svetukai ne gryčioje, ne seklyčioje, ne rūmuose, ne dangoraižyje, bet garsioje Lietuvių Auditorijoje, kur lietuvių chorai dainuoja, kur lietuviškus šokius šoka, kur lietuviai kas mielą dienele renkasi, lietuviškas dūmas dūmoja, lietuviškus reikalus sprendžia.

Kol dar lauke vaikstinėjo, visi gerai matėme, kad buvo jauni skautukai ir skautukės: mėlynakiai, rudakiai, geltonplaukiai, juodplaukiai, raudonskruosčiai, šviesiaveidžiai berniukai ir mergytės. Bet kai tik suėjo į tą baltąją auditoriją, tartum į kokią užburtąją pilį, — ir nebeliko berniukų nei mergelių! Nežinau, kas tą padarė, — gal tas Čikagos miglotasis oras, gal šaltasis Mičigano ežero vėjas, — bet tie jauni berniukai ir mergelės virto pasakų būtybėmis: nykštukais, gėlėmis, žiogais, geromis laumytėmis, piktomis raganytėmis, šaltaširdėmis snaigėmis... Atsirado jų tarpe ir darbščių skruzdžių, ir kiškiukų, ir graži laumė Laimė, ir pikta ragana Žabelė, ir rūstusis karalius Žiema su Šiauriuoju Vėju, ir griežtaisiais rūmų sargais, ir sodo mergaitės ir net stebuklingoji gėlė!

Ir prisirinko pilna salė žmonių stebuklų pasižiūrėti. Ir žiūrėjo, ir stebėjosi, ir atsistebėti negalėjo: kas būtų tuos skautus taip užbūręs, kas iš paprastos scenos būtų pasakų šalį sukūręs?!

Visaip žmonės šnekėjo: gal laumė, gal ragana, gal nykštukai burtais visus apleido... Bet dauguma spėliojo, kad tą pasakų šalį sukūrę vyresnieji detroitiečiai: Petras Melninkas burtininko teptuku ir sužavėta drobe padaręs namus, medžius, sodelius, karaliaus Žiemos karalystę, Džiaugsmo šalį, raganos urvą; o Justas Pusdešris, padedamas Ž. Buknytės, skautus ir skaites pasakų sutvėrimais pavertęs, stebuklingais žodžiais užbūręs, užkerėjęs. Dar buvo tvirtinama, kad Aldona Rastenytė pati ragana virtusi ir savo burtų katile tokius kerus išvirusi, kad visų kojas sužavėjusi, ir visi turėję šokti, ratelius eiti, snaigėmis snigti, gėlėmis plazdėti, žiogais šokinėti, kiškiukais striksėti, skruzdėmis rėplinėti, raganos dukterimis šėlti, dūkti! Ir dar buvo kalbama, kad Stasys Šližys savo paties rankomis užburtą dėžę atidaręs, gražias dainas iš jos paleidęs ir taip jaunas skaites užbūręs, kad jos visą vakarą gražias dainas dainavusios, visų širdis graudinusios, žavėjusios! O paskui dar ir tai buvo šnekama, kad A. Šimoliūnas su J. Kirvelaičiu saulę su mėnesiu ant dangaus kabinėjusiu, vienu piršto pamojimu iš tamsos šviesą dariusiu, vaivorykštės spalvomis pasaulį dažiusiu! O visi vienu balsu tvirtino, kad tas visas grožybės mokytojas V. Siskinas pats sugalvojęs — per naktis nemiegojęs, viską dailiai sudėjęs ir surašęs ir "Džiaugsmo" vardu pavadinęs!

Tarp tų visų burtų ir stebuklų jauna Rasytė su broliuku Vincuku vaikstinėjo, gailėdamiesi savo brangiosios mamytės, kuriai akių šviesa pradėjo temti, kad nė gerasis gydytojas išgydyti nebegalėjo...

Detroito skautas

Kas paskui atsitiko, ką Vincukas pasakų šalyse matė, ką jam karalius Žiema sakė, kaip jį ragana Žabalė apibūrė, ar jis rado stebuklingąją gėlę Saulutę, kuri viena mamytę išgydyti tegalėjo — to visko negaliu nupasakoti ir aprašyti, nes reiktų kalno popieriaus, kubilo rašalo ir visų metų “Eglutės”! Jei jūs patys norite tų gražybių pamatyti, tai imkite plunksną į savo baltą ranką ir rašykite į Detroito miestą skautams ir skautėms, prašydami, kad ir pas jus atvažiuotų, į jūsų miestą savo pasakų šalį atvežę, raganaites ir laumaites, gėles ir snaiGES po sceną lakioti paleistų. Tai ir jūs žiūrėsite, klausysite, akyles išplėtę, ausytes ištempę, liežuvėlius patiesę, o paskui per amžių neužmiršite, visiems girsitės ir pasakositės.

Ir aš tose linksmybėse buvau, ant aukso krėslo sėdėjau, į pasakų šalį žiūrėjau. Ką beatminiau, į baltą popierių surašiau, marga plunksna išvedžiojau, į žalią “Eglutę” pakabiniau, kad ir jūs galėtumėte paskaityti, o pasiskaitę ir kitiems pasakyti, kad džiaugtusi visų širdys, jog Detroito skautai ir skautės tokie geri, tokie gražūs, tokie paslankūs keliauninkai, o jų vadovai ir mokytojai tokie gudrūs, darbštūs, sumanūs, jaunimą myli žmonės.

Visi tie žmonės, kurie tą vakarą detroitiečius matė, labai jais stebėjosi, rankomis iš džiaugsmo taip plojo, kad jos net sutrūkinėjo, ir jas paskui visą savaitę zuikio taukais reikėjo tepti, meškos pirštinėmis mūvėti! Visi valio! valio! šaukė ir apsidžiaugę iš dėkingumo gėlėmis ir saldinaisiais geruosius svečius apdovanojo, gražiais žodžiais jiems dėkojo.

O kai viskas pasibaigė, dar didesni stebuklai atsitiko: vėl visi užburtieji — berniukais ir mergaitėmis atvirto! Tą jums pranešu, kad nesirūpintumėte ir nesibaugštytumėte, nes viskas laimingai ir gerai pasibaigė!

Visa tai savo balta ranka surašė ir aukso antspaudu užspaudė skautų bičiulė ir draugė,

Sonė Tomarienė

Dar vaikas būdamas, Vytautas svajojo apie pili saloje.

VYTAUTAS — LIETUVOS VALDOVAS

V. ČIZIŪNAS

VYTAUTAS IR KRYŽIUOČIAI SALYNE

Graži Kulautuvos apylinkė (apie 18 km. — 12 mylių žemyn Nemunu nuo Kauno) kadaise buvo dar gražesnė: jaunų pušynėlių vietoje Vytauto laikais buvo tamsios girios, o Nemunas plačiame slėnyje šakojosi dalimis, palikdamas didokas salas tarp išsiskyrusių ir vėl susijungusių vagų.

Daug kartų šiuo slėniu žygiavo kryžiuočių kariuomenė, o Nemuno vaga plaukė jų valtys su maistu ir ginklais. Žygiavo į rytus, į Lietuvos gilumą, kur gaisrais ir žmonių krauju žymėjo savo kelius.

1398 m. rudenį Nemuno pakrantėse vyko neįprastas judėjimas. Nuo Kauno traukė į vakarus lietuvių karių būriai, bet be žvalgų, be maisto ir ginklų atsargų. Jojo, važiavo ir pėsti keliavo linksmai klebėdami ir dainuodami.

Iš vakarų, nuo Jurbarko, tuo pačiu Nemuno slėniu keliavo į rytus kryžiuočiai. Ir jie keliavo be karinio atsargumo, neskubėdami, nežvalgydami apylinkių, neįžeikdami jose pasislėpusių priešų.

Nepaprastos buvo tos karių vilkstinės. Abiejose keliavo tokie žymūs ir puošnūs svečiai, kokie retai šiose vietose besirodydavo ir dar rečiau susitikdavo. Kai lietuviai pirmi pasiekė minėtą Nemuno slėnį, čia jie sustojo ir išsidėstė ilgam poilsui. Atrodė, kad toliau neketinama keliauti.

Nors buvo jau spalio mėnesio pradžia, bet oras tebebuvo giedras, saulė dar vis nesigailėjo šviesos ir šilimos šiam gražiam Lietuvos

kampeliui. Aplinkiniai miškai mirgėjo rudens spalvomis, o plačios paupio lankos tebežaliavo, kaip ir vasaros metu.

Tose lankose išsisklaidė raiteliai ir vežimai. Tuo į ėmėsi rengti vietas palapinėms ir ugniakurams. Patys didieji svečiai, šio viso žygio vadai, raiti susispietė prie Nemuno kranto ties didžiąja sala ir ilgai tarėsi savitarpyje.

— Žiūrėk, Mantautai, kunigaikštis Vytautas moja mums ranka, — tarė Zubrys savam draugui, besidairančiam į aplinkinius šlaitus. — Jojam, o tai... žinai, kas būtų!

Abu mums pažįstami draugai paspaudė pentiniais žirgus ir šuoliais atsidūrė prie didžiūnų būrio.

— Klausau, valdove! Ką įsakysite? — Zubrys kreipėsi į raitelį, ant balto žirgo jojusį būrio priešakyje. Nedidelio ūgio vyras, skustu veidu, ilgais, bangomis ant pečių krintančiais plaukais atsisuko nuo upės į abu draugu. Plieno spalvos akys, rodos, verte vėrė jų veidus.

— Svarbiausius svečius apgyvendinsim šioje saloje. Joje ir pats su savaisiais apsistosiu. Ten pakaks vietos ir deryboms ir pabaigtuvių puotai. Tuo reikalu rūpinsis Mantautas. O tu, Zubry, pasiimk geriausius tinkančius bajorus palydovais ir jok vokiečių svečių pasitikti.

Jodamas atgal, Zubrys prabilo į draugą:

— Mantautai, tau reikės gerokai pasitempti, kad tuščioje saloje išaugtų visas palapinių miestas.

— Žinau, — atsakė Mantautas. — Na, ir kas? Bus padaryta! Juk ne kartą ir seniau tekdavo rengti panašias stovyklas. Niekada nebuvau papeiktas.

— Nepyk, Mantautai, aš gi žinau, kad tu esi matęs ir šilta ir šalta. Ne veltui juk tave Vytautas nukėlė į Trakus pilies viršininku. Ten tu, brolau, parodysi, ką mokąs.

— Taip, parodysiu! Tik, žinai, ten kažkas nauja turi išdygti... Valdovas, kai tik turi kiek laiko, vis į Trakus atvyksta, keliai į vieną salą Galvės ežere ir ten ilgai vaikštinėja susimąstęs, kartais ilgai žingsniais matuoja skersai ir išilgai salą.

— Senesnieji žmonės pasakoja, kad Vytautas, dar vaikas būdamas, svajojęs apie pilį saloje, — pastebėjo Zubrys.

— Tikrai, kaž kurie Trakų seniai ir man pasakojo apie tai, — atsakė Mantautas. — Na, bet metas jau stoti į darbą! Lik sveikas!

Atsiskyrę, abu nujojo pas savuosius vyrus.

Nemuno pakrantėje tuojau atsirado laikinoji kunigaikščio palapinė. Kitiems kilniesiems valdovo palydovams buvo ištiesti kilimai pievoje, kur jie galėjo susėsti poilsui.

Upės pakrantėje, priešais salą, užvirė darbas. Iš Kauno atplukdytos valtys buvo rišamos virvėmis viena greta kitos, po to pritvirtinti

namos prie storos virvės, ištiestos nuo valčių eilės. Vyrai kalė ilgus kuolus į upės dugną. Vėliau valtis perklojo ilgomis lentomis. Taip nuo kranto į salą išaugo tiltas. Neužilgo visa lanka paupyje ir sala Nemune sumirgėjo įvairiaspalvėmis palapinėmis. Pačios didžiosios ir puošniosios palapinės saloje buvo skirtos didžiajam kunigaikščiui Vytautui ir jo svečiui, didžiajam ordino magistrui Konradui Jungingenui.

Ko susitiko dviejų kaimyninių valstybių valdovai šitokioje nežymioje vietoje, kur nei miesto, nei pilies, netgi kaimo nebuvo? Šitokiam susitikimui buvo labai svarbių priežasčių. Vytautas norėjo galimai greičiau nutraukti kovas su kryžiuočiais, kad būtų laisvos rankos tvarkantis rytų Lietuvos pakraščiuose. Kryžiuočiai, matydami, kad galės gauti Žemaičių kraštą, taip pat nenorėjo kariauti. Tų pačių metų kovo mėnesį Gardine buvo sudaryta sutartis, pagal kurią Vytautas atidavė Žemaičius Ordinui iki Nevėžio upės. Abi susitarusios pusės pasižadėjo nepriiminti pabėgėlių, o pabėgusius grąžinti atgal į jų gyventąsias vietas. Šitokią svarbų susitarimą beliko patvirtinti pačių valdovų antspaudais ir parašais. Tad reikėjo jiems susitikti tokioje vietoje, kuri būtų ant pasidalinto krašto sienos. Vytautas parinko tokią vietą Nemuno saloje. Kadangi ten buvo keletas salų, tai ir visa toji vietovė žmonių buvo vadinama *S a l y n u*.

Suvažiavimas buvo nepaprastai didelis ir iškilmingas. Be didžiojo magistro jame dalyvavo Livonijos magistras, du Ordino žemių vyskupai ir daugybė augštųjų Ordino viršininkų. Su Vytautu į suvažiavimą atvyko Vilniaus vyskupas Andrius Vosylius, Vytauto brolis Žygimantas (tada jau grįžęs iš Ordino nelaisvės), daug sritinių Lietuvos kunigaikščių ir keli Jogailos atstovai. Kai sutartis buvo surašyta ir antspaudais patvirtinta, prasidėjo puotos ir riteriškos žaidynės. Vienos puotos metu Lietuvos bajorai apgarsino Vytautą Lietuvos karaliumi. Vytautas nesitikėjo šitokio bajorų palankumo. Širdyje jautė nerimą dėl žemaičių, tos pačios tautos brolių, perleidžiamų kryžiuočiams, kurių ir jis pats taip nekenė.

Kryžiuočiai žinojo, kad Vytautas rengia žygį prieš totorius, tad atsisveikindami pažadėjo ir savų talkininkų duoti. Išsiskyrė buvę priešai tariamais draugais, bet ką patys sau galvojo, apie tai jokie raštai nepasakoja. Jogailos pasiuntiniai grįžo į Lenkiją su nelinksma žinia. Jogaila suprato, kad Vytautas savarankiškai sprendžia Lietuvos reikalus, nė nesiklausdamas jo, Algirdaičio, valios, net ir nuomonės.

Vytautas grįžo iš suvažiavimo į Gardiną. Dabar visos jo mintys buvo Lietuvos rytuose, kur ne visi sritiniai rusų kunigaikščiai buvo ištikimi Lietuvai, kur totorių rietenos ir kovos naikino ir Lietuvos žemes, kur jam rūpėjo kartą visiems laikams įvykdyti taiką ir ramybę.

Ant žirgelio jojo paukščiukas.

LEDINIS ŽIRGELIS

NELĖ MAZALAITĖ

Vos tik įžengęs į namus, galėjai pajusti, kad toji diena buvo ypatinga diena. Ir mama ir teta nuolatos prieidavo prie lango ir trumpai mesdavo akį į vartelius. Net Aldutė ir Anytė, kurios lakstė po kiemą, laikas nuo laiko įbėgdavo vidun, įleisdamos su savim šalto oro, o karta is ir katiną ar šunį. Jos tiktai pasakydavo:

— Dar negrįžta! — ir vėl smukdavo laukan.

Vytenytis baisiai kentė nuo kiekvieno durų darymo. Kad jis galėtų bėgioti, kaip sesutės! Kad jis galėtų nors sėdėti visą laiką prie lango! Jis kaišiojo nosytę prie stiklo du, tris, daug kartų, kai tiktai nieko nebuvo troboje, bet mama tuojau pamatė ir baimingai sušuko:

— Ach, tu, svirpliuk, sušalsi!

Ji paėmė jį į glėbį, panešiojo, paleido į aslą ir pasakė:

— Žaisk čia, neik prie lango, ten pučia vėjas, reikia saugotis, kad vėl nesusirgtum.

Gera pasakyti žaisk, — galvojo Vytenytis liūdnai, — kaip gali ką nors daryti trobos viduryje ar prie krosnies ir nieko kito negalvoti, kaip tiktai apie vyrus. Kada jie grįš? Ką jie daro dabar? Kas yra ta eketė? Skylė? Kaip prakerta ežerą? Kaip galima kirviu kapoti vandeni? Kaip pasidaro ledas? Ar gali toks didelis ežeras sušalti? O kaip vyrai žvejoja? Ar jie lenda į skylę po ledu? Ar jie nešasi laiptus ir nusileidžia į dugną? Ar žuvytės nesusąla? — Jis buvo mėginęs pasiklausinėti mergyčių, bet jos tokios neišmanėlės! Abi kalba iš karto ir nė viena nieko nežino. Jis paklausė mamą, toji juokėsi ir juokėsi, paskui sakė, kad jam papasakos Algis, kai sugrįš, kad ji pati niekuomet nebuvo žuvauti prie eketės, kad tai vyrų darbas.

— Ir aš vyras, — pasakė Vytenytis. Mama tarė:

— Žinoma, ir pats smarkiausias iš visų. Kai būsi visai sveikas, galėsi keliauti drauge su tėveliu.

— Aš labai sveikas, — ginčyjosi Vytenytis, ir mama pritarė:

— Žinoma, tiktai dar truputį reikia palaukti, kad liga neatsisuktų ir nepasivytų vėl. Dar kelios dienos troboje.

Troboje! — Vytenytis suraukė nosį ir svarstė: verkti ar ne — bet nutarė, kad vyrai taip nedaro. Niekuomet nematė tėvelio verkiančio, o ir Algis labai retai apsiašaroja. Ir tai tik tada, kada padaro ką nors negera. Vytenytis pasižiūrėjo augštin, kur kabojo odinis tėvelio diržas, ir tuoju užsimerkė: jis dar nebuvo palietęs šito baisaus daikto, bet geriau jo nematyti. Atsiduso ir nuėjo prie parversto krėslo, kurį buvo pavertęs ratais, o maža kėdutė buvo arkliukas. Jis susirado virvės galą stalčiuje ir pririšo — tai buvo pavadžiai.

Vytenytis apsidairė. Jis vėl buvo vienas troboje. Nebeišlaikė: užlipo ant suolo ir prisispaudė snapeliu prie stiklo: nematyti vyrų. Tiktai augštai danguje mėlyna, ir šviesu, o žemai labai labai baltas sniegas. Išgirdęs žingsnius, jis greit nusirito nuo suolo. Įėjo teta ir atrado Vytenytį labai rimtai užsiėmusį asloje: jis baigė kinkyti arklį. Dabar reikėjo pasidaryti botagą, galvojo jis, o paskui atsiminė ką tiktai matytą sniegą pro langą ir nutarė, kad ratais nebegalima važiuoti. Pamastė kiek ir pavadino apverstąjį krėslą rogėmis.

Dabar beliko tiktai sėsti ir važiuoti. Kur? Prie ežero, aišku. Jei-gu negalima eiti pėsčiam, tai važiuotam tikrai bus nešalta. Jis susidėjo visus daiktus: kailiukus ir ausinę kepurę, ir naujus šiltus batus, tokiais pat ilgais aulais, kaip tėvelio. Vytenytis nė karto dar nemūvėjo jais. Tada, kai jis pagijęs atsikėlė iš lovytės, ir labai prašėsi, kad išleistų pabėgioti, tėvelis nupirko batus, kad tik neverktų ir dar palauktų kelias dienas. Gerai, jis palauks, jis bus kambaryje, jis tiktai taip sau pasakys, kad važiuoja. Juk galima apsilvilti?

Vytenytis nespėjo nė vienos kojos apsiauti, kai pasigirdo kieme balsai. Jis užsoko ant suolo greičiau negu Rainis katinas. Oje! Jie visi buvo čia pat — tėvelis ir bernas, ir dėdė. O, žiūrėk, kaip Algis eina

krypuodamas į šalis, lyg tikras dėdė! Vytenytis vos pro langą neišskrido: juk jis turi eiti ten su jais, o ne namie laukti. Na, ir mergytės pribėga prie vyrų, jos tiesia rankas į maišus, kuriuos neša bernas ir dėdė. Žiūrėk, ir Algis velka maišą. Vytenytis ėmė šniūkščioti.

Bet ir verkti nespėjo, nes visi sugriuvo į vidų, ir dar mama ir teta ir mergė — pilna troba žmonių. Kažkas pastūmė jo arklį ir roges. Visi kalbėjo garsiai. Moterys atnešė medinę geldą, o vyrai iš trijų maišų kratė žuvis. Visi džiaugėsi laimikiu. Pastovėję vyrai pasitraukė. Jie turėjo persivilkti kitais drabužiais, nes, mama sakė, jie patys atsida-vė žuvimis. Prie geldos pasiliko mergytės ir Vytenytis. Jis žiūrėjo išplėtes akis į žuvytes, kurios blaškėsi.

— Jos nori gerti! — sušuko jis ir nubėgo prie kibiro. Pasisėmęs puoduką vandens, atnešė ir įpylė vienai žuvytei į pravirus nasrus. Jis laikė taip arti jų savo ranką, kad Aldutė išsigandus suriko:

— Saugok pirštus! Matai, kokios jų žiaunos — nukąs!

Vytenytis šiek tiek nusigando, bet nelabai. Jam vistiek buvo jų gaila. Jis paglostė vienos žuvytės margus, taškuotus drabužėlius. Ji buvo tokia nedidelė tarp kitų, kaip ir jis pats tarp visų namiškių. Jis dar kartą paglostė žuvytės nugarą, kai priėjo Algis.

— Graži? — tarė jis išdidžiai, — man atrodo, kad aš ją pagavau.

— Ar ji neverkė? — gailiai paklausė Vytenytis. Algis pakraipė galvą:

— Žinoma! Kur neverks, tokia čia ir žuvis! Bėgiojo paskui savo mamą, kaip ir tu!

Vytenytis pasijuto įžeistas; argi jis bėgioja paskui mamą? Jis mielai būtų keliavęs su vyrais — ir jis beveik piktai pasakė:

— Iš kur tu žinai, kad ji bėgiojo?

— Mačiau.

— Matei? — sušuko Anytė. — Prasimanyk! Kaip tu galėjai matyti?

— Nematysi! Visas ežeras toks plynas, taip gražiai vėjas nušlavė.

— Kaip jis šlavė? — klausia Vytenytis. — Su ražine šluota?

— Eik tu, — pasipiktino Algis, — kas gi šluoja sniegą su starais. Gerą, pušinę šluotą jis turėjo, kaip duonai kepti krosnį valant.

— Matei? — pasakė Vytenytis, o Algis nesusvyravęs pritarė: — Žinoma. Kad nupustė sniegą nuo viso ežero! Ir toks jau ledas! Permatomas. Atsiguli ant jo, pridedi akis, ir matai apačioje viską.

— Ką viską? — nerimsta Vytenytis. Jis taip įsiklausė, kad net burną pravėrė, kaip žuvytės. — Ką viską?

Algis juto, kaip abi jo seserys ir brolis žiūri į jį. Mergytės labai abejodamos, juk jos jau lankė mokyklą ir mokėjo skaityti, gi Vytenytis tebuvo nepilnų šešerių metų.

— Ką čia išpasakosi! — pasakė jis svariai. — Na, pačiame dugne guli agaro riešutas.

— Meluoji, — tarė Aldutė, bet nelabai tikra.

— Riešutas, — kartojo Vytenytis. — Kaip tu galėjai įmatyti tokį mažą riešutą.

— Mažas! Jis kaip — Algis apsižvalgė, jieškodamas su kuo palyginti, bet nebuvo nieko.

— Kaip du kumščiai? — tarė Vytenytis ir sudėjo abi savo rankas, bet Algis pamojo ranka: niekai!

— Kaip katilas? — pasakė Anytė, žiūrėdama į ugniakurą, tačiau Algis papurtė galvą.

— Kaip kubilas? — susijuokė Anytė, bet ir kubilas Algiui atrodė permažas. Visi nutilo.

— Nieko jūs neišmanote, — išdidžiai pasakė Algis, — nėra ko ir aiškinti nemačiusiems.

— Koks riešutas? — nesiliovė klausęs Vytenytis. Algis nusileido:

— Jį tegalima būtų iškelti su pačiu didžiausiu tinklu. — Bet jis nenorėjo, kad dabar reiktų aiškinti, koks yra tas tinklas, jis ir pats nežino, koks būtų pats didžiausias, tad skubiai kalbėjo: — Jeigu tik jūs žinotumėte, ko ten nėra dugne! Žolės visokios, ilgos ir žalios. O kitoje vietoje mėlynos, tai ten ir ledas mėlynuoja. Tiesa, prie agaro gulėjo didelis vėžys.

— Raudonas? — paklausė Aldutė, ir Algis susijuokė paniekinamai:

— Šarka tu! Gyvas vėžys ne raudonas.

— Bijau vėžio — bjaurus, — pasipurtė Vytenytis, ir dabar vėl pasižiūrėjo į margą žuvytę ir atsiminė. Jis parodė į ją piršteliu ir paklausė: — Kaip ji bėgiojo paskui mamą? Dugne?

— O? Dugne, įsikandus į mamos uodegą. O paskui pakilo į viršų — ir pateko į tinklą.

— Oi, — sudejavo Vytenytis, — ir sakei, verkė? Ir mama jos jieško?

Jis pagalvojo ir atsiduso:

— O jeigu mes nuneštume žuvytę atgal — ar ji rastų mamą?

— Rastų, aišku, bet kas ją neš, iškepsime ir bus labai skanu, matysi, laižysies! — Algiui buvo nusibodę plepėti. Jis nusigrįžo ir jau norėjo eiti prie suaugusiųjų, bet Vytenytis jį nutvėrė už rankovės:

— Aš taip laukiau tavęs. Mama sakė, kad tu papasakosi, kaip jūs žuvavote. Bet aš daugiau nenoriu. Kam jūs gaudėte? Man gaila.

— Tikras vaikas! — tarė Algis rimtai, — žuvies gaila! Tai matai, o dar norėjai eiti su vyrais! Lėlių tau reikia! Ką tu veikei, kol mes sugrįžom?

Vytenytis vėl buvo įtūžęs už tokią pajuoką, bet jis nenorėjo užrūstinti brolio ir nuolaidžiai prisipažino:

— Kinkiau arkliuką.

Algis pasižiūrėjo į mažąją kėdutę. Pažinęs broliuko arklį, staiga švilpterėjo ir sušuko paslaptingai:

— Vaikų žaidimas! Aš tai bent mačiau žirgą šiandien!

— Bėrąjį kumeliuką? — nušvito Vytenytis, bet Algis pliaukšterėjo abiejų rankų pirštais — dar vienas mažajam neišmokstamas dalykas. — Mačiau ledinį žirgelį.

Aldutė, kuriėjo pro šalį, sustojo ir prasižiojo, o paskui pushalsiu pasakė:

— Melagis tu!

— Ar aš kada melavau? — įsižeidė Algis. — Tu pati pliauški, nieko nežinodama — jeigu sakiau, kad mačiau, tai taip ir buvo.

Vytenytis tylėjo, tačiau tik todėl, kad negalėjo nieko pratarti. Jis tik žiūrėjo į brolių, o jo akys maldavo: kalbėk!

— Pačiame ežero pakraštyje pats vienas vaikštinėjau. Iš tolo pamačiau kažką raudonuojant — o viskas aplinkui buvo labai balta, spindėjo sniegas.

— Tikrai spindėjo, — pritarė Aldutė, — o paviršius toks kietas, tarsi paliavotas, kaip molinio puodo vidus.

— O žirgelis? — klausė tyliai Vytenytis, — kur žirgelis?

— Kas ten raudonuoja sniege? — pagalvoju, — sako Algis, tyčia nutylėdamas sesers kalbą apie sniegą. Ir ji gi nori būti gudri. — Prieinu, nugi sniegena tupi.

— Kas? Žirgelis? — klausė Vytenytis, o Aldutė su Algiu tik juokėsi. Paskui mergytė pasakė:

— Sniegena — ne žirgelis, paukščiukas. Raudonu gūželiu.

— Ir ji visa išsipūtus — rodos, kad vėjas į ją įlindo ir pučia jos plunksnas į visus šonus, — pasakojo Algis, o Vytenytis žiūrėjo į brolių nusivylęs ir patempęs lūpą.

— Sakei, kad žirgelis. Ledinis.

— Bet pirma pamačiau sniegeną, — pasakojo Algis. — Paskui žiūriu, nagi ji sėdi ant žirgo nugaros. Visas jis iš — (Algis pagalvojo),

iš palšo ledo, o uodega iš tokių, žinai, kaip pastogėje varvekliai, o karčiai iš šarmos. Balti, kaip kailiukas. O akys — kaip — kaip du angliukai, o pasagėlės tokios skaidrios, kaip saulė, tiktai kilnoja kojas, tik trypia!

Vytenytis atsiduso labai tyliai, ir beveik pašnabždomis paklausė:

— Ar tu — nejojai?

— Neturėjau pavadžių, o bijojau laikytis už karčių, kad nesulaužyčiau, žinai, koks yra ledas. O be to, juk sniegena jojo.

Dabar jau Algis turėjo pasitraukti nuo brolio. Užtenka. Be to, vyrai pradėjo kalbėti apie tai, kad netrukus važiuos į mišką malkų. Algis nenorėjo praleisti tokio svarbaus darbo. Jis visai užmiršo Vytenytį. Ir niekas nepastebėjo, kaip berniūktis apsisvilko kailinukais, apsiavė ilgaisiais batais, tiktai kepurę priemenėje užsimovė. Niekas nematė, ir kaip jis išėmė iš geldos mažąją žuvytę su margais drabuželiais, nešė ją savo pirštinėtoje rankoje ir kalbino, kad nebijotų, nes jis nuneš ją atgal pas jos mamą. Kitoje rankoje Vytenytis laikė virvagalį kuriuo pirma buvo kinkęs kėdutę, o dabar tikėjosi pasigaut ledinį žirgelį.

Ir po to niekas negalėjo atsiminti, kas pirmas pasigedo Vytenyčio. O tada jau subruzdavo jieskoti po trobas ir po kiemą. Gal dar ilgai būtų jieskoję, jeigu Aldutė nebūtų sušukus, apimta baimės:

— Ežeras! Tai Algis pripasakojo vaikui visokių niekų!

Tada niekas nieko nebesakė — visi išbalo ir skubėjo rengtis. Net mama nepasiliko namie, nors tėvelis ir barėsi. Mergytės ir tos bėgo drauge. Žinoma, jie greit surado Vytenyčio pėdas. Jo labai drąsiai žengta su naujais batais vyru pramintu taku į ežerą. Dabar jie visi sekė paskui jį, kaip jis buvo žengęs pagal vyru pėdsakus, įmindamas į jų tarpus savo kojeles. Ir jie skubėjo — ir visi galvojo, kad ežeras pilnas ekečių. Vytenytis labai mažas.

Bet niekas taip neskubėjo, kaip Algis. Jis pralenkė visus, ir tai jam atrodė, kad vos pavelka kojas. Nors niekas jo nebarė, galbūt, net nepažvelgė skaudžiai, bet jis nedrįso pakelti galvos ir pažvelgti į kitų veidus, po to, kai pastebėjo, kad jų mažojo nebėra troboje. — Dievulėli! — meldėsi jis bėgdamas, Dievulėli! Pasigailėk! Aš niekuomet daugiau nebemeluosiu, niekuomet gyvenime, kad ir juokais, nebemeluosiu. Tik dabar pasigailėk, kad Vytenytis išliktų gyvas!

Visi buvo atsilikę, kai Algis pribėgo ežerą. Jis ir čia bijojo pakelti akis, tiktai žvilgsniu bėgo pažeme, kur saulės nušviestame lede juodavo eketės — tiktai eketės. Algio širdis buvo sustingusi. Ūmai jo akys priėjo kitą tamsų daiktą, kuris judėjo — tai buvo dvi mažos kojytės. Dabar jis išdrįso pažvelgti. Vytenytis stovėjo ant ledo ežero pakraštyje — ir Algis net užsimerkė iš džiaugsmo. Dievulėli! Ir jis pradėjo bėgti į Vytenyčio pusę.

Staiga jis sustojo: švietė saulė, stačiai į vaiką švietė daili žiemos saulė. Vytenytis stovėjo iškėlęs ranką ir glostė — ledinį žirgelį! Algis sumirkčiojo prieš saulę, ir taip išsigando, kad jo širdis ėmė daužytis. Jis išgirdo kažką skambant — tai žirgo pasagėlės atsimušė į skaidrų ledą.

— Dievulėli! — sudejavo Algis, — nejaugi tai Vytenyčio vėlė išjoja! Aš nebemeluosiu, niekuomet, niekuomet nebemeluosiu!

Pasigirdo šauksmas. Gyvas ir laimingas, įkaitęs, su pakrypusia ant vienos ausies kepure, bėgo į jį Vytenytis.

— Algiuk! Algiuk! — šaukė jis. — Aš glosčiau žirgelį!

Algis negalėjo ištarti nė žodžio. Jis drebėjo ir stipriai laikė apsi-
kabinęs broliuką. Jis matė, kaip artinosi į juos mama, tėvelis, visi namiškiai — visi tylūs ir laimingi. O Vytenytis rankoje kratė virvelę, traukė nosytę ir džiaugėsi:

— Žirgelis spindėjo, kaip saulutė. Ir jo akys, kaip, kaip, — jis atsivertė ir pasižiūrėjo į juodas Algio akis, — kaip tavo! O koks minkštas, gauruotas. Uodega ilga ir permatoma. Bet aš negalėjau jo pasikinkyti — ant jo jojo raudonas paukščiukas. — Staiga jis atsiminė ir pirščiuku parodė eketę: — O žuvytę paleidau pas mamą.

NUSIŠYPSOK!

Teisėjas: Tamsta turėjai labai skubėti. Ar gali įsivaizduot, kad tamsta važiavai 90 mylių per valandą?

Skubantis automobilistas: Matot, toks jau mano būdas, pone teisėjau. Ką darau, darau greit.

Teisėjas: Tai gerai. Pažiūrėsim, kaip greit tamsta atsėdėsi tuos du mėnesius.

Miestietis: Na ir audra gi siautė vakar. Ar nesugadino jūsų namo?

Kaimietis: Nežinau. Negaliu surast ir patikrint.

Mama: Jeigu norėjai pasivažinėti ratukais su kitais vaikais, kodėl tu ma-

nes nepasiklausei, Poviliuk?

Poviliukas: Todėl, kad aš norėjau pasivažinėti.

Mokytojas: Petruk, ar žinai, kodėl kai kurie paukščiai skrenda rudeni į pietus?

Petrukas: Todėl, kad pėstiems eiti truputį toloka.

Mokytojas: Vakar buvau uždavęs rašto darbą parašyti apie pieną. Visi parašė po du ar tris puslapius, o tu, Jonuk, tik vieną sakini. Kodėl?

Jonukas: Aš rašiau apie kondensuotą pieną, ponas mokytojai.

Vilkas užsoko ant stalo ir pradėjo ėsti.

ŽVIRBLIO IR VILKO BIČIULYSTĖ

(*lietuvių liaudies pasaka*)

Žvirblis turėjo susikrovęs lizdą žolėje. Žiūri jis vieną dieną, kad ateina kurmis, rausdamas žemes, tiesiai į jo lizdą. Išsigando žvirblis, pradėjo šaukti, kad neprietelius išgriaus jo namus ir sunaikins vaikelius. Kur buvęs kur nebuvęs, ateina vilkas ir klausia:

— Žvirbli, ko tu taip šauki, kas atsitiko?

— Kaip gi aš nešauksiu, — atsakė žvirblis. — Ateina štai neprietelius ir išdraskys visą mano gyvenimą.

— O ką tu man duosi, jeigu aš tave iš nelaimės išgelbėsiu? — klausia vilkas.

— Duosiu valgyt ir gert, kiek tik norėsi, — atsakė žvirblis.

— Gerai, — sako vilkas. Jis tuoj atsigulė ant žemės ir laukia. Kai tiktai kurmis prisiartinio prie žvirblio lizdo, vilkas sugriebė jį abiem kojom ir užmušė.

— Dabar duok, ką prižadėjai, — sako jis žvirbliui.

— Gerai, eime į sodą.

O tame sode buvo vestuvės. Nuėjo žvirblis su vilku į sodą.

— Tu eik į kanapes, — sako žvirblis vilkui, — o aš atsitūpsiu ant kanapės, ties langu.

Pasislėpė abu ir laukia. Vasaros metas, taigi langai atdari, žmonės sėdi už stalų, geria, juokauja. Staiga purpt ir įskrido žvirblis pro langą, nutūpė ant stalo ir pradėjo lesti mėsą.

Moterys, pamačiusios žvirblį, kad pradės šaukti:

— Žvirblis, žvirblis mūsų mėsą lesa!

Pašoko visi vestuvininkai ir pradėjo žvirblį gaudyti. Žvirblis purpt iš trobos į prieangį — ir visi vestuvininkai į prieangį. Žvirblis užskrido ant augšto, ir visi vestuvininkai paskui jį nusivijo ant augšto. Tuo tarpu vilkas užsoko ant stalo ir pradėjo ėsti mėsą ir pyragus. Kai jau vilkas prisiėdė ligi sočiai, staiga viena moteriškė pamatė jį ir pradėjo šaukti:

— Vilkas! Vilkas!

Vestuvininkai paliko žvirblį ir metėsi gaudyti vilko. Bet vilkas išsoko pro langą, žvirblis išskrido pro duris, ir vėl abu susitiko miške.

— Valgyti tai prisivalgiau, — sako vilkas, — bet kas bus su gėrimu?

— Netrukus veš iš kito kaimo alų per mišką, — sakė žvirblis.
— Sėdėk pakelėje ir lauk. Aš tau parūpinsiu alaus.

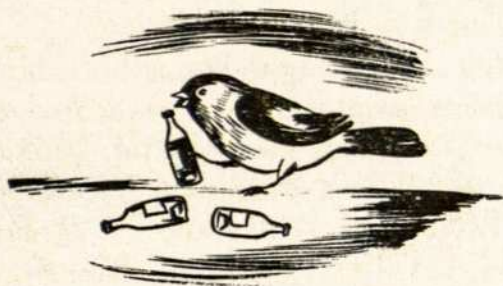
Atsisėdo vilkas pakelėje, o žvirblis atsitūpė ant šakos, ir laukia abudu. Žiūri, atvažiuoja žmogus su alaus bačkomis. Žvirblis tik pust! nutūpė ant arklio pasturgalio ir kerta snapu į uodegą. Žmogus, pamatęs žvirblį, pradėjo botagu jį vaikyti. Žvirblis tada nuskrido ant arklio ausies ir pradėjo lesti.

— Ko gera, žvirblis sules man arklių, — sušuko žmogus, išsoko iš ratų, pagriebė kirvį ir puolė prie arklio, norėdamas nukirsti žvirblį. Žvirblis nulėkė ant alaus bačkų ir pradėjo snapu kirsti. Žmogus puolė su kirviu ant žvirblio, perkirto bačkos lankus, ir alus čiurkšliais pradėjo bėgti žemėn.

Kai žmogus nuvažiavo toliau, žvirblis pasišaukė vilką ir sako:

— Dabar gerk, kiek tik nori.

Vilkas prisigėręs ir prisiėdęs nuėjo sau į girią, o žvirblis sugrįžo pas vaikus. Tokia tai buvo vilko ir žvirblio bičiulystė.

Staiga purpt ir išskrido žvirblis.

Gražiu lietuvišku vardu mamytė šaukė.

LIETUVIŠKOS PAVARDĖS

V. JONIKAS

Pavardė — tai žmogaus pavadinimas, užrašas, kuris pasako, kokios kilmės yra tas žmogus ir kokiai tautai priklauso. Visos tautos turi sau būdingas pavardes, aiškiai išsiskiriančias iš kitų savo prasmėmis. Lietuvių pavardės yra kilusios iš lietuviškų žodžių, reiškiančių daiktų, medžių, žvėrių ar javų vardus. Jos būdingos mūsų tautai, todėl lengva pagal tai savo žmogų atskirti, nors jis lietuviškai ir nekalbėtų. Jos turi daiktavardžių galūnes, dažniausiai -as, -is, ys, -us, pavyzdžiui: Ažuolas, Sruoginis, Degsnys, Linkus. Moteriškos tos pačios pavardės būtų tokios: Ažuolienė, Degsnienė, Linkuvienė. Mergaites vadintumėm taip: Ažuolaitė, Sruoginytė, Degsnytė, Linkutė. Nereikia, kaip matome, prie lietuviškos pavardės be pridėti žodelių ar ženklų Mr., Mrs, Miss, kadangi jau iš pačios pavardės matome, kas jos savininkas yra: vyras, moteris, mergaitė. Tiesa, mūsų pavardės pasidaro kiek ilgesnės, užtai įvairesnės, skambesnės ir svarbiausia — savos. Niekas tokių neturi. Branginkime jas!

Kai kurios didelės tautos, norėdamos būti dar didesnės, stengiasi svetimų tautų žmonėms primesti savo pavardes, paskiau savo kalbą su papročiais ir taip jas įjungti į savo tarpą. Lenkai ir rusai per šimtmečius daug mūsų lietuviškų pavardžių pagadino, pridarydami visokių Paulauskų, Tautavičių, Valinskių — iš Povilaičio (arba net Palaukio), Taučiaus ir Valinio, Valingio. Žmonės, tokias pavardes atšivežę į Ameriką, dėl patogumo jas trumpina, nukirsdami uodegaites -auskas, -avičius, -inskis, bet nebepridėdami atitinkamų lietuviškų galūnių, tampa savininkais dar blogesnių pavardžių ir atitrūksta visai

nuo savo tautos. Tokie žmonės nei prie kitos tautos bepritampa, nei sau garbingi beišlieka. Jei kuris iš jų kada pagarsėja, tai pagal pavardės panašumą, pasisavina juos kita tauta. Mums padaro nuostolius. Taip mes, dėl savo pavardžių negerbimo, esame daug didžiųjų žmonių svetimiems atidavę kartu su visa jų pelnyta garbe. Amerikoje yra nemažai lietuvių šviesių inteligentų, karininkų, menininkų ir kino artistų, bet gaila, kad daugelis jų sugadino savo tautiškas pavardes, nedrįsdami pasivadinti tuo, kuo jie yra, todėl mes nebegalime jų išskirti iš amerikietiško žmonių būrio. Ekranuose įrašydami ne savo pavardes, jie apvogė mūsų tautą, ir patys prarado galimybę turėti mūsų tautinę simpatiją ir pasididžiavimą. Jie labai apsiriko.

Jaunieji mūsų skaitytojai supras tautinės pavardės didelę svarbą ir nekatros kitų darytų klaidų. Jie myli visa, kas yra sava, lietuviška, didžiuojasi savo kilme, savo kalba, savo vieningumu, tai žiūrės, kad ir pavardė — tas užrašas, kurį jie iš Dievo valios nešioja — būtų tikrai lietuviškas. Lietuviukai privalo pasitarti su savo kalbos mokytojais ir jau dabar pradėti taisyklingai vartoti savo pavardes, o sugadintąsias ar svetimų primestąsias atitaisyti. Mokytojai padės jiems, ir jie tai padarys: bus lietuviai ne tik iš darbų, bet ir iš pavardžių.

MISLĖS

1. Pradėjau sent,
pradėjau temt.
2. Kala be kaltelio,
kerta be kirvelio —
tiltas pasidaro.
3. Tėvas negimęs, sūnus pražilęs.
4. Kaip nori pjauk — neperpjausi,
kaip nori kirsik — neperkirsi.
5. Ėjau naktį, pamečiau sagtį,
rado mėnuo, padavė saulei.
6. Gyvenu be kūno,
šneku be liežuvio;
visi mane girdi,
o niekas nemato.
7. Eina keliu — nedunda,
lipa per tvorą — nebraška,
lando šiene — nešiugžda.
8. Verpia be ratelio,
audžia be staklelių.
9. Senas senutėlis
su geltonais kailinėliais,
kai tuos kailinius nuvelka,
visi žmonės verkia.
10. Namai užia, šeimininkai tyli;
atėjo žmonės, suėmė šeimininkus,
o namai pro langus išlindo.
11. Maža mergelė
visą pasaulį aprenčia.
12. Kai man prideda, esu mažesnis,
kai atima, esu didesnis.
13. Mažiukas šunytis, susirietęs guli,
neloja, nekanda ir įeiti neleidžia.
14. Bitės geluo,
linų liemuo,
aukso žiedu žydi.
15. Eina be kojų,
muša be rankų,
o negyvas.
16. Ne krūmas, bet su lapais,
ne marškiniai, bet susiūta,
ne žmogus, bet šneka.
17. Aklas karvelis visą pasaulį
išlaksto.

(Atsakymus rasit kitame nr.).

Pranas Naujokaitis,
buvęs "Eglutės" redaktorius.

ATISISVEIKINANT SU PRANU NAUJOKAIČIU

Vartydami gražius ir turiningus Eglutės puslapius, mes retai kada pagalvodavom, kiek daug darbo ir širdies ten buvo įdėjęs redaktorius Pranas Naujokaitis. Ištikus penkis metus jis rinko medžiagą mūsų mielajam žurnalui, pats rašė, ragino kitus rašytojus, kad mums ką nors gražaus sukurtų, taisė skaitytojų parašytus kūrinėlius ir galvosūkius, kartais ištisas naktis išbūdamas be miego. Jam viena rūpėjo: kad tik mūsų Eglutė gražiai augtų ir žaliuotų.

Prano Naujokaičio pastangos nenuėjo veltui. Kaip matom, Eglutė išaugo, jos skaitytojų ir bendradarbių būrelis gausėja. Gaila, kad sveikatai pašlijus, jis nebepajėgė toliau nešti tos sunkios, nors ir malnios naštos. Bet ir dabar, pasitraukęs iš redaktoriaus pareigų, Pr. Naujokaitis nežada užmiršti Eglutės. Jis pasiliks nuolatiniu ir nuoširdžiu jos bendradarbiu.

Dėkodami jam už eilės metų rūpesčius ir linkėdami sveikatos, neužmirškim buvusio redaktoriaus ir tarpais parašykim jam laiškėlių. Esu tikras, kad jūsų žodžiai Pr. Naujokaičiui suteiks nemaža džiaugsmo.

Naujasis Eglutės redaktorius prašo visus bendradarbius, skaitytojus ir platintojus ir toliau visais galimais būdais palaikyti Eglutę, kad ji būtų graži, įdomi ir tikrai lietuviška.

KNYGU LENTYNA

LIETUVOS PAJŪRIO PADAVIMAI, parašė dr. J. Remeika. Išleido Tremtis. 112 psl. Kaina 2 dol.

Šioje knygoje surinkti gražiausi Lietuvos pajūrio padavimai. Apie Tirną, kuri siūsdavo žemei rasą ir Mentę, kuri pievas gėlėmis išmargindavo. Ypač įdomūs apie Rąbryną, kuriame senovėje degusi amžinoji ugnis, apie Greižėnų pilies galą, apie išdykęs laumes, milžinų pokylį ir keletą kitų nepaprastai įdomių padavimų. Tik perskaitykit, kokie tie senovės lietuvių milžinai buvo galingi ir dide-

li!! Antai Skalvės milžinas buvęs toks didelis, kad miręs neišsiteko piliakalnyje. Kai Dravernos milžinas atsisėdavo ant kalnelio, tai jo kojos nusitiedavo iki Brukšvos pelkių. Girnų milžino pirštinės viename piršte galėjo tilpti artojas su jaučiais arba 20 žmonių. Bet ką aš čia jums viską išpasakosiu. Prašykit tėvelius, kad nupirktų knygą ir patys perskaitykit. O kartą perskaitę, galėsit ir savo klasės draugams papasakoti. Tegu visi žino, kad mūsų Lietuva turi nepaprastai gražių padavimų.

KNYGNEŠIŲ PĖDSAKAIS, parašė Juozas Švaistas. Išleido Bendrija. Romanas. 295 psl. Kaina 4 dol.

Lietuviai kentė vargą ir seniau, ne tik dabar. Ir vis nuo tų pačių rusų. Jų caras, paveręs mūsų gražų kraštą, ne tik kad neleido mūsų tėvams laisvai gyventi, bet netgi lietuviškas knygas spausdinti uždraudė. Tačiau lietuviai vistiek neliko be knygų. Jie spaus-

dinosi jas Tilžėje, o iš ten slaptai gabenosi į Lietuvą ir platino žmonių tarpe. Tie žmonės, kurie platino knygas, nebijodami mirti už lietuvišką žodį, buvo vadinami knygnešiais. Pats didžiausias knygnešys buvo Jurgis Bielinis. Apie jį rašytojas Švaistas ir parašė šį romaną, kurį turėtų perskaityti ypač vyresniųjų klasių mokiniai.

Alp 1785
LS

94-771,228